

Co znaczy słowo *apanaż* i kiedy można je stosować, a kiedy nie należy go używać?

Czytelnik naszej gazety pisze, że oburzyła go wypowiedź pracodawcy, który nie chciał zgodzić się na żądania pracowników dotyczące polityki płacowej. Pracodawca mówił do dziennikarzy, że przedstawiciele załóg żądają wprowadzenia podwyżki oraz że potrzebę podniesienia **apanaży** argumentują tym, iż brakuje chętnych do podjęcia pracy. Pracodawca, nie zgadzając się ze związkowcami argumentującymi, że pracownicy zarabiają zbyt mało, użył sformułowania, że **apanaż** pracowników należą do jednych z najwyższych w kraju.

Czytelnik zwraca uwagę na to, że słowa: *zarobki*, *płace*, *pensje* pracodawca zastąpił wyrazem *apanaż* i pyta, czy wyraz ten został poprawnie użyty, bo, jego zdaniem, pracodawca, stosując to słowo, obraził pracowników.

Etymologia

Wyraz *apanaż* został zapożyczony z języka francuskiego (*apanages*), zaś francuskie słowo wywodzi się od łacińskiego *apanagium* - znaczącego 'zaopatrzenie (w chleb)'.

Historia *apanaży*

Apanaże wprowadzono w średniowiecznej Francji i początkowo stanowiły one lenno nadawane przez króla młodszym synom, którzy nie dziedziczyli tronu. W Polsce również przyznawano książętom dzielnicę kraju jako *apanaż*, czego skutkiem było rozdrobnienie dzielnicowe. Od XVI wieku pojawiły się *apanaż* pieniężne.

Niektórzy abdykujący władcy zastrzegali sobie *apanaż*, np. Napoleon, gdy abdykował w 1814 roku, żądał od Ludwika XVIII *apanaży*. Obecnie *apanaż* w formie specjalnej renty mogą otrzymywać prezydenci, którzy ustąpili z urzędu przed upływem kadencji, np. w Polsce byli to Ryszard Kaczorowski i Wojciech Jaruzelski.

Znaczenie słowa *apanaż*

W najnowszym *Słowniku języka polskiego PWN* czytamy, że **apanaż** to:

1. «korzyści finansowe związane z zajmowaniem wysokiego stanowiska lub wykonywaniem prestiżowego zawodu»,
2. «pieniądze lub dobra ziemskie przeznaczone na utrzymanie członków rodu panującego»,
3. «część posiadłości królewskiej wydzielana dawniej przez panujących młodszym członkom dynastii».

We współczesnym *Korpusie języka polskiego*, zawierającym autentyczne przykłady użycia słów w mowie i piśmie, mówi się m.in. o *apanażach* królowej Elżbiety, o *apanażach* państwowych i samorządowych notabli, posłów, członków zarządu, prezesów wielkich firm.

Definicje wyrazów: zarobek, płaca, pensja

Zgodnie ze *Słownikiem języka polskiego PWN*,

pensja to m.in.: «stała płaca za określony okres pracy»;

płaca to: «wynagrodzenie za pracę»;

zarobek to m.in.: «zapłata za wykonaną pracę».

Porównanie znaczenia słów

Porównanie przytoczonych definicji ujawnia, że znaczenie słowa *apanaż* różni się od znaczenia słów: *zarobki*, *płace*, *pensje*, które odnoszą się do 'wynagrodzenia za pracę - niezależnie od zawodu, statusu społecznego itd.'. Natomiast *apanaż* dotyczą tylko wąskiej grupy osób, nie zawsze wykonujących pracę.

Wnioski wynikające z porównania

Użycie wyrazu *apanaż*, zamiast słowa *płace*, wynika albo z bezmyślności (nieznajomości znaczenia tego słowa) wypowiedzianego się, albo z innych przyczyn, np. kpiny z pracowników, którzy żądają większych pensji, chociaż nie są na wysokich stanowiskach i nie

wykonują prestiżowych zawodów.

Kontekst użycia słowa *apanaże* jako synonimu *zarobków* wskazuje raczej na sarkazm, a zatem Czytelniczka słusznie oburzyła wypowiedź pracodawcy, który obraził pracowników, wyrażając lekceważący stosunek do ich pracy i wynagrodzenia.

Barbara Ellwart